

Використання капканів на полюванні у Галичині XVI – початку XX ст.

Анотація

У праці розглянуто правові аспекти полювання з використанням капканів, силець та інших аналогічних знарядь добування дичини. Описано нормативно-правові акти Галичини та Другої Речі Посполитої, які регламентували полювання з використанням капканів. Виявлено причинно-наслідкові зв'язки та причини, які впливали на способи полювання з застосуванням капканів. Проведено порівняльний аналіз використання капканів в інших країнах Європи досліджуваного періоду. Описано особливості його правозастосування. Проілюстровано діяльність промислових організацій Галичини, які займались виготовленням капканів. Проаналізовано економічні, соціальні, політичні чинники, звичаєве право, що впливали на організацію полювання з використанням капканів. Описано психологічні особливості галицького суспільства по відношенню до браконьєрів, які добували дичину за допомогою капканів. Праця проілюстрована оголошеннями, що публікували тогочасні засоби масової інформації щодо реклами зброї.

Ключові слова: Галичина, мисливство, полювання, капкани, силеця.

Відомо, що людство при полюванні застосовує декілька методів добування дичини. На нашу думку, добування дичини за допомогою капканів поступається лише її добуванню з використанням вогнепальної зброї. У Галичині це явище було широко розповсюджене у період, поки не набула широке застосування зброя при добуванні дичини. Більше того, капкани охоронялись законом ще за панування Владислава Ягайла (1351-1434), крадіжка капканів прирівнювалась до крадіжки дичини.¹ В подальшому у статуті Великого князівства Литовського в 1588 році стаття 12 визначала «псування принад злодійським звичаєм»: якщо б хтось чийсь принади попсував (під принадами тут розуміється капкани, різноманітні пастки), намазавши їх

---

¹ Przewodnik myśliwca. – Leszno i Gniezno: Nakładem i drukiem E. Günthera, 1848. – S. 3-22.

часником чи дьогтем, то повинен був заплатити власнику принад три рублі. Треба зазначити, що дьоготь та часник відлякують тварин, і капкани стають непридатними для подальшого використання. Якщо б хтось вкрав приманку («шатро») на тетерука або сітку для відлову куріпок, той мав би заплатити штраф: за шатро на тетерука – три рублі, а на куріпок – рубель.²

З входженням Галичини у 1772 році до складу Австро-Угорської імперії встановлюється законодавство, яке регламентувало ведення мисливського господарства та полювання. Відповідно до Австрійського патенту від 28 лютого 1786 року було дозволено знищувати шкідливу дичину навіть і на чужій землі, й навіть за допомогою капканів³. Так, наприклад, у Галичині до них зараховували диких качок та гусей, які пристали до свійських стад, тоді як у Бельгії, Німеччині, Голландії та Іспанії шкідливою дичиною вважались дикі кролики. В Англії, крім кроликів, до шкідливих зараховували зайців відповідно до Закону від 7 вересня 1880 року. У цих країнах кожен власник землі мав право добувати кроликів, в Англії – ще й зайців. Добувати хижаків із вогнепальною зброєю мав право лише представник мисливського господарства, а інші мали право виловлювати їх за допомогою отрути, силець та капканів⁴.

З 7 березня 1849 року вступає в дію «Патент про полювання», який скасовує дію Патенту від 1786 року⁵. У ньому визначалось, що селянам дозволено на власній земельній ділянці виловлювати лише ту дичину, яка їм

---

² Encyklopedia staropolska/Łowy [електронний ресурс]. – Режим доступу:http://pl.wikisource.org/wiki/Encyklopedia_staropolska/%C5%81owy

³ Till E. Wykład prawa rzeczowego austriackiego (prawo własności, prawo służebności i prawo zastawu). T. II., wyd. drugie – Lwów: Nakładem księgarni Seyfartha i Czajkowskiego, 1892. – S. 177-184.

⁴ Bresiewicz T. Ustawodawstwo łowieckie w Europie / Tadeusz Bresiewicz. – Lwów: Drukarnia W. Łozińskiego, 1898. – S. 67.

⁵ Kasperek J. R. Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem: [w 6 tomach] / J. R. Kasperek. – Lwów: Wyd-wo H. Altenberga, 1884. – T. 1. – S. 361.

робить шкоду⁶, але в цьому випадку добута дичина ставала власністю пана, якому селяни повинні були віддати трофей.⁷

З 30 січня 1875 року у Галичині вводиться в дію перший Мисливський закон Галичини, який встановлює заборону добування дичини за допомогою капканів, силець та інших подібних споряджень. Винятком був лише вилов перепілок та дроздів.⁸ Наступний Мисливський закон дозволяв використовувати капкани лише на хижаків, але у цьому випадку вся відповідальність за безпеку людей та запобігання їхньому каліцтву покладалась на особу, що розставила капкани. Крім того, у випадку, коли кабани або ведмеді завдавали збитків власникам сільгоспугідь, то власникам земельних ділянок також дозволялось виставляти капкани, але виключно за дозволом повітової влади (сучасний аналог райдержадміністрацій)⁹. Можна було використовувати за дозволом повітової влади отруту для зменшення чисельності поголів'я хижаків.¹⁰ Мисливський закон Галичини у 1910 році¹¹ визначав, що для відлову дичини заборонено застосовувати капкани¹², але з

---

⁶ Piórkowski J. O łowiectwie i ochronie zwierząt dzikich jako też ptastwa / Józef Piórkowski.- Warszawa: Drukarnia Jana Jaworskiego, 1869. – S. 71-77.

⁷ Słotwiński K.L. Katechizm poddanych galicyjskich o prawach i powinnościach ich względem Rządu, Dworu i samych siebie. – Kraków: zakład nar. im. Ossolińskich, 1832. – S.132-135.

⁸ Kasperek J. R. Zbiór ustaw i rozporządzeń administracyjnych w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem: [w 6 tomach] / J. R. Kasperek. – Lwów: Wyd-wo H. Altenberga, 1884. – T.1. – S.379.

⁹ Nowa ustawa łowiecka dla Galicyi i W. Ks. Krakowskiego. – Kraków: Wisła, 1898. – s

¹⁰ W sprawie ustawy łowieckiej //Łowiec. – 1890. - № 9. – S.136-138.

¹¹ Nowe prawo myśliwskie//Łowiec Polski – 1909. – № 22. – S.340-344.

¹² Wiedza i życie. Serya IV. – Tom VII. – Lwów-Warszawa: Wydawnictwo związku naukowo-literackiego we Lwowie, 1910. – S. 43-55.

припискою, що кожен власник земельної ділянки має право добувати хижаків¹³ із застосуванням капканів.¹⁴ Штраф за недотримання цих вимог складав від 10 до 100 золотих.¹⁵

Заборона використання капканів була визначена і в наступному Мисливському законі 1927 року. Виняток складали хижакі,¹⁶ до яких відносились вовки, видри, куниці, тхори, горностаї, кролики, сороки, яструби.¹⁷ В Німеччині, яка найбільше в Європі славилась культурою мисливства, взагалі відповідно до Мисливського закону від 1934 року повністю було заборонено використання капканів, в тому числі й на хижаків.¹⁸ У Королівстві Прусії на початку ХІХ ст. особи, які використовували капкани, прирівнювались до злодіїв і несли покарання за крадіжки¹⁹. Забороняли використовувати капкани й у Царстві Польському при полюванні на благородну дичину. Для добування хижаків дозволяли встановлювати ловчі ями, гаки, сітки, отруту, капкани²⁰.

---

¹³ Balko R. Kilka uwag o projekcie nowej ustawy łowieckiej dla Galicyi //Łowiec. – 1908. – № 15. – S.172-173.

¹⁴ Posiedzenie 1-36 // Stenograficzne sprawozdania z pierwszej sesyi dziewiątego peryodu Sejmu krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskie z roku 1908 od 15.wrzesnia do 5 listopada 1908. - Lwów, 1908. – S.

¹⁵ Wymiar kar//Przegląd myśliwski i łowiectwo polskie. – 1924. – № 6. – S.15.

¹⁶ Pawlikowski M.K. Prawo łowieckie: komentarz dla województw wschodnich z dołączeniem rozporządzeń wykonawczych i kalędarza myśliwskiego. – Wilno: Nakładem policyjnego klubu sportowego, 1929. – 89 s.

¹⁷ Kałuski W. Prawo Łowieckie Warszawa: Wydawnictwo związku pracowników administracji gminnej rz.p.,1928. – S. 1-81.

¹⁸ Gieysztor J. Nowa ustawa łowiecka Rzeszy Niemieckiej//Łowiec Polski – 1935. – № 16. – S. 303-305.

¹⁹ Stawiarski I. Powszechne prawo kryminalne dla Państw Pruskich. Cz. 2. – Warszawa: Drukarnia Rządowa, 1813. – S. 226.

²⁰ Szlezigier I. Myśliwy ze strzelbą. – Warszawa: Drukiem A.Pujewskiego, 1880. – S. 202-209.

Відповідно до Мисливського закону від 1871 року винуватець відлягав покаранню від півтора до 10 рублів штрафу або ув'язненню від 3 до 7 днів.²¹ За спорядження капканів у період, коли заборонялось будь-яке полювання, штраф подвоювався²². Виняток становило використання сіток для відлову дроздів²³, а у державних лісах капканами відповідно до Закону від 1853 року дозволяли добувати ще й білок.²⁴ Але, як свідчать історичні джерела, звичаєве право домінувало над законодавством. Так, на початку XIX ст., коли вогнепальна зброя ще не була досконалою, основним методом для добування боязкої серни у Галицьких Татрах були капкани, сильця та самостріли²⁵.

Полювання з застосуванням капканів на благородні види тварин було заборонено на початку XX ст. у Пруссії²⁶ та Моравії²⁷. У Данії (1931р.) було дозволено використовувати капкани виключно при полюванні на видру, або на

---

²¹ Przepisy o polowaniu w guberniach Królestwa Polskiego z najwyższego zezwolenia 17 lipca 1871 roku// Kalendarz myśliwski na rok 1904. – Warszawa: Druk P.Laskauera i S-ki, 1904. – S. 49-53.

²² Reuman M. Gospodarstwo łowieckie z historią starożytną łowiectwa polskiego. – Warszawa: Drukarnia Orgelbranda, 1845.

²³ Сборник административных постановлений Царства Польского. Ведомство финансов. т.12: О казенных лесах. – Варшава: типография С. Оргельбранда, 1867. – С. 469-472.

²⁴ Wydrzyński K. Przewodnik dla służby leśnej rządowej. T.1. – Warszawa: Redakcyja Sylwana, 1853. – S. 382-397.

²⁵ Brinken J., Cielecki H. Sylwan: Dziennik nauk leśnych i łowieckich. T. 7. – Warszawa: drukarnia A. Gałęzowskiego i komp., 1830. – S.29-30.

²⁶ Ustawa łowiecka obowiązująca w b.zaborze Pruskim. – Poznań: Czcionkami drukarni « Dziennika Poznańskiego», 1921. – s.

²⁷ Balko R. Kilka uwag o projekcie nowej ustawy łowieckiej dla Galicyi//Łowiec. – 1908. – № 11. – S.122.

загороджених ділянках.²⁸ Лише для добування зайців, глухарів, тетеруків, куріпок дозволяли у 1900 році використовувати капкани у Норвегії.²⁹ Також на початку ХХ століття дозволяли для полювання використовувати капкани й в Японії³⁰.

Капкани, як недозволені методи полювання, цікавили широкі верстви населення й вузьких спеціалістів. Зокрема, на зборах Галицького мисливського товариства 14 жовтня 1882 року керівництво Львівської лісової школи звернулось до мисливців, щоб вони направляли конфісковані капкани в організований при школі мисливський музей.³¹ Також велике зацікавлення капканами викликала виставка у Львові 1894 року, на якій лісові управління з Гриняви та Татарова представили автентичні капкани, якими гуцули добували ведмедів.³² На виставці мисливських трофеїв у Ковелі 12 березня 1939 року були представлені не лише капкани і силця, але й показано, яким чином виставляли. Лише в одному із мисливських господарств під Ковелем їх з 1925 по 1938 рік було конфіковано 2900 штук силець та капканів.³³

Існувала також проблема виявлення та притягнення до відповідальності бракон'єра-петельника. Якщо бракон'єри, які полювали із застосуванням зброї,

---

²⁸ Szablowski W. O prawie łowieckim w Danji i Finlandji//Łowiec Polski – 1932. – № 2. – S.32.

²⁹ Drobiazgi myśliwskie //Łowiec Polski – 1900. – № 2 . – S.11.

³⁰ Sztocman J. Ze stosunków łoweckich w Japonii//Łowiec. – 1904. – № 12. – s.142-144.

³¹ Sprawozdanie stenograficzne z Walnego zgromadzenia galic. Towarzystwa łowieckiego z dnia 14. października 1882//Łowiec. – 1882. – № 11. – Dodatek nadzwyczajny do N 11.

³² Starkl J., Fiszer Z. Powszechna wystawa krajowa 1894 r. i siły produkcyjne kraju: Łowiectwo i rybactwo / Juliusz Starkl, Zygmunt Fiszer. – Lwów: Wydział krajowy, 1896. – S.

³³ Piękny dzień myśliwych w Kowlu//Łowiec Polski – 1939. – № 7 . – S. 225.

змушені були організовуватись у великі групи, носити із собою зброю, й постріли під час полювання видавали факт та місце перебування браконьєрів, то осіб, які добували дичину із застосуванням капканів, було важко виявити через специфічну злодійську технологію. Тогочасні літературні джерела відзначали, що хитрий петельник при собі петлі не носить і не тримає їх вдома. При наставлянні петель вони зазвичай йдуть парою: один із них наставляє петлі, а інший спостерігає, де знаходиться гайовий, щоб повідомити свого спільника. Виймаючи із петлі задушених зайців, вони завжди приносили їх до дому по одному щоб при його затриманні можна було послатись на те, що він випадково знайшов тварину у петлі. Заячих шкірок петельник теж вдома не тримав, а направляв їх через свого спільника або жінку одразу до найближчого єврея-торгівця, який мав особистий інтерес його не видавати. Ці чинники спричинялись до того, що петельника важко було притягнути до відповідальності, і лише у нечислених випадках можна було довести його провину³⁴.

Якщо ж петельника все ж зловить гайовий із добутою дичиною, то браконьєр на своє виправдання ще й звинувачує гайового за даремні наговори, бо він «йшов по лісі і знайшов у капкані дичину, вийняв із капкану, щоб вона не змарнувалась, і навіть мав намір повідомити про цей факт поліцію», одним словом – невинна жертва збігу обставин. Треба сказати, що у багатьох випадках цей спосіб давав свої результати. Бували випадки, що навіть сам гайовий повірить таким переконанням браконьєра. А якщо такий петельник все ж буде затриманий, то староста найчастіше навіть і не викликає на засідання гайового, а довіряє словам петельника.

Дослідники мисливства Галичини звертали особливу увагу на те, що застосування капканів завдає більше шкоди, ніж браконьєрське полювання із

---

³⁴ Ożegalski J. Uwagi myśliwskie dla wszystkich myśliwych i właścicieli dóbr ziemskich w Galicyi jako też w Królestwie Polskiem / Jozef Ożegalski. – Kraków: drukiem W.Kornickiego, 1879. – 15 S

застосуванням зброї.³⁵ Галицьке мисливське товариство вживало заходи, щоб не допустити цей вид браконьєрства. На зборах 25 травня 1898 року було прийнято звернення до старост, в якому наголошувалось, що звичай добування дичини петельниками у Галичині є дуже розповсюдженим і завдає багато шкоди.³⁶ Більше того, питання застосування капканів розглядалось і на Міжнародному мисливському конгресі у Відні 1910 року. Було ухвалено резолюцію для всіх країн імперії – повністю заборонили полювання із застосуванням капканів у своїх законодавствах,³⁷ адже велика кількість браконьєрів, які полюють з капканами, призводить до значного зменшення дичини.³⁸

Під час Першої Світової війни браконьєрські полювання значно зросли через російських солдатів, яких здебільшого мобілізували із Сибіру, і вони були вправними мисливцями. Саме вони конфісковували у лісників та місцевого населення всі капкани. Доходило до того, що під час обшуку зривали навіть підлоги у хатах.³⁹ За свідченням багаторічного керівника мисливського господарства у Мізуні Долинського повіту, росіяни конфіскували всі капкани.⁴⁰

У фаховій мисливській пресі Галичини у міжвоєнний період відзначалось, що особи, які застосовували для добування дичини капкани, отримали визначення «добувальники». Зневажливу характеристику такі особи отримували у суспільстві. Так, у порівнянні з капканщиком, браконьєр, який

---

³⁵ Stan zwierzyny w oswobodzonej Galicji//Łowiec. – 1915. – № 21-22. – S. 173-175.

³⁶ Rożyński F., Dr. E. Schechtel Ekonomiczne znaczenie łowiectwa dla naszego kraju. – Warszawa:Nakładem polskiego towarzystwa łowieckiego, 1921.

³⁷ Krogulski S. Międzynarodowy kongres myśliwski w Wiedniu //Łowiec . – 1910. – № 21. – S.245-247.

³⁸ Baworowski W. Kilka uwag u sprawie reformy Ustawy łowieckiej //Łowiec. – 1887. - № 11. – S.173-176.

³⁹ Marcinków J. Jeleń karpacki//Przegląd myśliwski i łowiectwo polskie. – 1924. – № 13-14. – s.15.

⁴⁰ Marcinków J. Z Mizunia/ Jan Marcinków //Łowiec – 1922. – № 11. – s.3-4.

використовував вогнепальну зброєю для полювання на дичину, стояв на вищій ієрархічній сходинці браконьєрства. Браконьєрство шляхом добування дичини за допомогою силець було звичайним злодійством, яке опирається лише на гроші. Браконьєр-петельник відрізняється від звичайного браконьєра тим, що він, як той тхір, не має амбіцій. Звичайно петельники зовсім не чинять опору при їх затриманні, вдають із себе невинну жертву».⁴¹ Вважалось, що ця категорія взагалі не знає любові ні до мисливства, ні до дичини. Петельщика-добувача тягне до лісу лише через гроші, і чим більша вартість хутра, тим частіше вони використовують своє ремесло. В. Кравчинський відзначав, що дріт, який петельники використовували для дроблення петель, завжди носили на голому тілі, а у випадку, якщо їх зловлять з задушеною дичиною, вони вдавали, що ніби щойно її знайшли⁴².

Слід відмітити, що аналогічна ситуація спостерігається й сьогодні. Так, заступник начальника відділу Волинського обласного управління лісового та мисливського господарства Руслан Люшук стверджує, що існуюча практика правозастосування при покаранні браконьєрів є малоефективною, а довести, що браконьєр виставляє петлі чи капкани, можна лише у 10 % випадків.⁴³

Тогочасна мисливська преса (1929 р.) відзначала, що у Богородчанському повіті до розширення діяльності капканщиків у великій мірі причетні євреї, які вимінювали дичину на дріт. Автор статті стверджував, що діти у віці 6–15 років найбільше займаються наставлянням петель на зайців та куріпок⁴⁴. Поширеним добування дичини було й на Гуцульщині. Зокрема, часопис «Ловець» у 1901 році писав, що мешканець села Макимець Надвірнянського повіту Іван Старунь за допомогою капканів протягом 20 років добув 9 ведмедів, 13 рисей, 10 вовків

---

⁴¹ Świątorzecki B. Podstawy łowiectwa oraz zarys teorii strzału śrutowego/ Bolesław Świątorzecki . – Wilno: Wydanie nakładem F.Zawadzkiego, n.a – S.

⁴² Krawczyński W. Łowiectwo: Przewodnik dla leśników zawodowych i amatorów myśliwych. – Warszawa: Nakład Gebethnera i Wolfa. – S. 64.

⁴³ «Відомості.UA» №14 (549) від 31 березня 2011 року.

⁴⁴ Graf S. Korespondencje//Łowiec. – 1929. - № 7. – s.112.

і три лисиці.⁴⁵ Про великий розмах застосування капканів у Галичині свідчить той факт, що на виставці з нагоди 60-ої річниці Галицького мисливського товариства, (Львів, 5-30 вересня 1936 р.) були представлені мисливські трофеї хижих мисливських тварин, добутих за допомогою капканів. Зокрема, інженер Вітольд Рошковський представив шкіру добутого у 1928 році ведмедя у Рафаїлові (Бистриця). Довжина шкіри від носа до кінця хвоста сягала 240 сантиметрів, а ширина лівої лапи – 19 сантиметрів. На правій лапі не було трьох кігтів, так як перед тим тварина потрапила у капкан. Автор стверджував, що це – найбільший ведмідь, добутий будь-коли у Карпатах. Жодні колекції чи музеї не мають такого серйозного трофею. З цього ж таки Надвірнянського повіту представлено шкіру рисі, відзначеної, 65.87 пунктами. Її було добуто в 1930 році в ревірі Піги села Татарів. Було представлено також шкіру дикого kota, добутого в 1931 році у Ворохті на території державних лісів. Трофей був відзначений золотою медаллю, а власником трофею був граф Юліуш Бельський⁴⁶. Слід відмітити, що 3 грудня 1927 року у Другій Речі Посполитій прийнято Мисливський закон, стаття 41⁴⁷ якого дозволяла використовувати капкани виключно для добування хижаків^{48,49}. Незаконне добування мисливських тварин за допомогою капканів прирівнювали до важкого порушення правил полювання і у міжвоєнний період карали штрафом у 600 злотих або ув'язнення до шести місяців. Натомість незаконне полювання з

---

⁴⁵ Martyniec J. Przygoda z niedźwiedziem / J. Martyniec // *Łowiec* – 1901. – № 21 – S.291.

⁴⁶ Klasyfikacja eksponatów//*Łowiec*. – 1936. – № 10. – s. 176-182.

⁴⁷ Sander A. Legalna ochrona lisa / Alfred Sander // *Łowiec*. – 1939. - №1-2. – S.8-10.

⁴⁸ Kilka słów o Polskim Prawie łowieckim //*Łowiec* – 1928. – №13. – S.210-211.

⁴⁹ Kilka słów o Polskim Prawie łowieckim //*Łowiec* – 1928. – №14. – S.220-222.

застосуванням вогнепальної зброї відносилось до категорії легких порушень і каралось штрафом до 300 злотих⁵⁰.

Для запобігання випадків добування дичини за допомогою капканів у деяких мисливських товариствах діяла норма, відповідно до якої мисливські охоронці були зобов'язані протидіяти незаконному полюванню із застосуванням зброї, і при застосуванні капканів, петель, отрути⁵¹. Слід відмітити, що у країнах Австро-Угорської імперії питання незаконного добування дичини за допомогою капканів контролювали на високому рівні. Так, у Крайні для жандармів, які проходили службу у сільській місцевості, були запроваджені спеціальні курси для боротьби з особами, які незаконно використовують для добування дичини капкани⁵².

Велику проблему на початку ХХ ст. становив низький моральний рівень населення, який спричинявся до того, що селяни у Галичині не лише використовували капкани для вилову пернатих, але й також розорювали гнізда птахів сапами та вилами⁵³. Негативний вплив на мисливство мав й розвиток залізниці: робітники, які будували колії, масово використовували для добування дичини капкани. «Злапаного зайця, або косулю колійовий майстер несе до першого жида, або продає знайомому машиністові»⁵⁴.

Цікаво, що негативне відношення до поведінки петельників, притаманне Галичині, не було зразком для інших частин Європи. Зокрема, у статті «Що край, то свої традиції» (1935р.) відзначалось, що у Галичині мисливство сприймається як спорт або галузь економіки, де використання капканів чи петель під час полювання – недопустиме. Натомість в Європі сітки та силця

---

⁵⁰ Kodeks karny obowiązujący na ziemiach zachodnich Rzeczypospolitej Polskiej. – wyd. IV. – Warszawa-Poznań: Skład główny w księgarni Św. Wojciecha w Poznaniu, 1925. – S. 204.

⁵¹ Statut i regulamin towarzystwa łowieckiego „Knieja” w Stanisławowie: rok założenia 1901. – Stanisławów: drukarnia L. Gellera, 1932. – 35 s.

⁵² Drobiazgi myśliwski //Łowiec Polski. – 1906. – № 4. – S.61.

⁵³ Korespondęcy //Łowiec – 1904. – № 5. – S.55-56.

⁵⁴ Łowiectwo a koleje żelazne //Łowiec Polski. – 1911. – № 11. – S.165.

використовують. Велике здивування у галичан викликав той факт, що у Європі виловлюють для споживання дроздів, солов'їв та інших «співочих птахів», а також продають паштет з горобців. У галицьких традиціях мисливство служило виключно для отримання позитивних емоцій, що в подальшому стало предметом гордості: «Також, слава Богу, ми дійшли до такого рівня культури, при якій у нас співаючі види птахів не вважаються споживчими видами». Обурення викликала зареєстрована у Бельгії спілка капканщиків. Більше того, до громадськості просочилась інформація, що ця спілка лобіювала для себе ще й продовження термінів полювання у порівнянні з мисливцями.⁵⁵

Проте й галичани були не без гріха і мали свої «особливі методи». Найбільше під час полювання використовували капкани гуцули. Географічно цьому сприяло гірське, лісисте, важкодоступне розташування Карпат і клімат. Все життя гуцулів проходило у тісному спілкуванні з дикою природою: вони випасали худобу, косили сіно, все їхнє життя проходило високо в горах, тісно пов'язане з дикими тваринами. Саме життя спонукало їх бути добрими мисливцями. Якщо до рук гуцула, що має мисливську жилку, потрапляла зброя, то він ставав першим ворогом дичини, так як бив все, що потрапляло під приціл. За допомогою капканів гуцули полювали на вовків, рисів і ведмедів, виставляючи їх перед риковищем. На Чорногорі були випадки, коли один гуцул добував до 30 ведмедів на капкани. Але ця обставина була зумовлена тим, що ці хижаки становили загрозу їхній свійській худобі.

Коли худобу зводили з полонин, і в горах панувала тиша перед риковищем, у цей час гуцули вирушали ставити капкани. Це спричинило різке зменшення чисельності ведмедів та рисів у Чорногорі. Ще до сьогодні можна почути багато оповідань, що один гуцул-мисливець самотійно добув більше тридцяти ведмедів. Зрозуміло, що в тих умовах створити заповідник дичини було утопією. Але, порівнюючи стан дичини за Другої Речі Посполитої і Австро-Угорської монархії, слід сказати, що він кількісно і якісно був кращим, ніж у сучасній Україні. Випадки браконьєрства на оленів були рідкісними завдяки мисливській та лісовій охороні, яка була у цьому матеріально

---

⁵⁵ Zabiełło W. Co kraj, to obyczaj//Łowiec Polski – 1935. – № 1 . – S.3-5.

зацікавлена. Інакше справа виглядала із ведмедем та риссю, яких гуцули добували, щоб захистити свою худобу, бо за її вбивство хижакон вони не отримували відшкодування.⁵⁶

Таке «захоплення» гуцулів капканами пояснювалось дуже просто: у горах важко було купити вогнепальну зброю. Більше того, зброя коштувала дорого, а сільця чи капкани – дешевше, до того ж їх можна було виготовити власноруч. Та й при затриманні жандармами конфісковувався лише малоцінний капкан, а не дорога вогнепальна зброя. Крім конфіскації капканів мисливською охороною чи жандармерією, його могли викрасти односельці-гуцули, які ревно відслідковували один одного під час виставляння капканів. На петлі ловили переважно зайців та козуль. Капкани на вовка виставляли біля падалі або копали вовчі ями.⁵⁷

Траплялись й трагічні випадки на полюванні при застосуванні капканів. Так, у Рафайлові (сучасна Бистриця Надвірнянського району) у 1932 році у капкані замість ведмеда знайшли тіло мертвої людини, яку поховали, навіть не встановивши її особи.⁵⁸

Можливість використовувати капкани для добування хижаків дала поштовх дослідженням щодо ефективного полювання за допомогою капканів. Так, у книзі Ігнатія Бобятинського «Наука про полювання» (1825 р.) описано способи добування вовків за допомогою капканів та вовчих ям, живоловушок, а лисиць – з використанням силець⁵⁹. У 1918 р. у Варшаві за авторством Я. Штольцмана виходить підручник «Мисливство» для лісових та рільничих шкіл, так як автор викладав у лісовій школі курс «Мисливство». Підручник складався із двох частин і охоплював широкий спектр питань ведення

---

⁵⁶ Scholz R. Na tematy Żabiowskie / Rajmund Scholz // Łowiec. – 1938. – № 3-4. – S. 28-29.

⁵⁷ Słowo o hucułach i polowaniu // Łowiec. – 1879. – № 6. – S. 81–83.

⁵⁸ De Lupis F. Jeleń na „Zarosłem” / Ferruccio de Lupis. – Lwów, 1932. – 12s.

⁵⁹ Bobiatynski I. Nauka łowiectwa / Ignacy Bobiatynski: [we 2 tomach]. – Wilno: drukiem J. Zawadykiego, 1825. – Т.ІІ. – 360 s.

мисливського господарства. Один із розділів підручника був присвячений знищенню пернатих шкідників через встановлення капканів⁶⁰.

Використання капканів на полюванні спровокувало їх виготовлення кустарним і промисловим способом. У спеціалізованій мисливській періодичній пресі публікували рекламу та оголошення про реалізацію різноманітних знарядь для відлову дичини й хімічних середників, які її приваблювали або отруювали.

Łapek żelaznych na zwierzęta drapieżne:
 na wilki, dziki, lisy, kuny, wydry, koty, niedźwiedzie, na ptactwo drapieżne, dostarcza dla najdalszych nawet okolic z dawna znana i ceniona fabryka łapek **Adolfa Piepera w Mörs nad Renem**. Ilustrowany cennik nadsyła po przysłaniu marki pocztowej.

Оголошення фабрики Адольфа Піпера про реалізацію капканів на вовків, кабанів, видр, ведмедів, хижих птахів⁶¹.

Najstarsza niemiecka fabryka
paści (żelaz) na zwierzęta drapieżne
W. Willigera
(przedtem R. Webera)
w Haynau na Szląsku
poleca swoje sławne w całym świecie
ORYGINALNE PAŚCIE
na wszelką zwierzynę drapieżną, szczególnie znane z swej doskonałości okryte kauczukiem żelaza słupkowe na ptaki drapieżne.
Cenniki posyła się franko i gratis.

Оголошення першої німецької фабрики В. Віллігера (W. Willigera) з виробництва капканів на хижаків про реалізацію капканів⁶².

⁶⁰ Sztolcman J. Łowiectwo: podręcznik dla szkół leśnych i rolniczych / Jan Sztolcman. – Warszawa: Gazeta rolnicza, 1918. – 376 s.

⁶¹ Ogłoszenia // Łowiec – 1881. – № 2. – S.32.

JAN SCHUMANN

LWÓW

NOWY LOKAL — — — — —
 — — — — — UL. AKADEMICKA L. 3

**OGRODZENIA — — — — —
 OGRODOWE, PARKOWE
 i DLA ZWIERZYŃCÓW**

DRUT KOLCZASTY, ŁAPKI NA LISY, KUNY
 WILKI i t. p. — — — — —

Narzędzia ogrodnicze: Noże, scyzoryki, naczynia kuchenne i nowości praktyczne dla gospodarstwa wiejskiego i domowego — poleca **PO NISKICH CENACH** — — — — —

Jan Schumann

UL. AKADEMICKA L. 3 — — — — —

Реклама фірми Яна Шумана, що спеціалізувалась на виготовленні капканів на лисицю, куницю й сіток для організації вольтерів (Львів, вул. Академічна, 3)⁶³.

⁶² Ogłoszenia // Łowiec – 1889. – № 2. – S.32.

⁶³ Kalendarz myśliwski i rybcki na rok 1902. – Lwów: Galicyjskie towarzystwo łowieckie, 1902.

Różne sieci do łowienia zwierzyny i ptactwa, jak:
Rękawniki (Treibzug) do łowienia bażantów, kurowatw i dzikich kaczek.

Troiste sieci (Steckgarne) do łowienia zajęcy, bażantów, kuropatw, przepiórek i jarząbków.

Sieci do śniegu (Schneehauben) i **Sieci ramowe** do łowienia bażantów i kuropatw.

Sieci dla ochrony do komór. Sieci do łowienia kuropatw nocną porą (Türassen) i różne inne na zamówienie wyrabia starannie ze znajomością fachową.

O zamówienia uprasza zawczasu

CYRYL SWOBODA
KOZARA P. BUKACZOWCE.

Оголошення Кирила Свободи з села Козари про реалізацію різних видів мисливських знарядь для відлову зайців, куріпок, перепілок, рябчиків, фазанів⁶⁴.

Trucizna na lisy!

Kapsułki stearynowe Nr. I (mocne) i Nr. II (słabsze) napełnione silną dawką najlepszej strychniny, za załączonym pozwoleniem c. k. starostwa — również wypróbowana przynęta z dokładnym przepisem użycia, jest do nabycia w aptece pod „Matką Boską“ w Rzeszowie.

Cena 10 kapsułek Nr. I wynosi 2.— K.

„ 25	„	„ I	„ 4:50	„
„ 10	„	„ II	„ 1:40	„
„ 25	„	„ II	„ 3.—	„

Реклама отрути на лисицю, яку можна було придбати в аптеці біля пам'ятника Святої Марії у місті Жешові. В залежності від ступеня дії отрути (сильніші/слабші) її вартість коливалась від 2 до 4,5 крони⁶⁵.

⁶⁴ Ogłoszenia // Łowiec — 1906. — № 2. — S.23.

⁶⁵ Ogłoszenia // Łowiec — 1907. — № 24. — S.295.

**Truję lisy i wykopuję przy
moim jamniku.**

Łaskawe zgłoszenia „DLA SPECJALISTY“ przyjmuje
z grzeczności sekretarz Małop. Towarz. Łowieckiego
prof. Rudolf Wacek, Lwów, Zyblikiewicza 21.

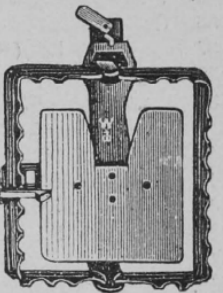
Оголошення Рудольфа Вацека про виконання робіт щодо отруєння лисиць⁶⁶

Najlepsze żelaza na wilki
polecą: „ARMA“ Lwowskie warsztaty broni Plac Bema 1. 3.

Оголошення фірми «Арма» про реалізацію найкращих капканів на вовків⁶⁷.

LWOWSKA SPÓŁDZIELNIA MYŚLIWSKA SP. Z OGR. ODP. WE LWOWIE UL. LINDEGO 9 — TELEFON 10-74

Nr.		zł.
122.	Linewki skórzane i łańcuszkowe w różnych długościach	w cenie od 3'— „ 8'—
123.	Obroże skórzane zaciągane do tresury psów	4'— „ 6'50
124.	„ „ „ z kolcami	8'— „
125.	Pasy do strzelb skórzane i brezentowe	3'— „ 6'—
125a)	„ „ „ podszyte gurtem (dowolny kolor)	6'— „ 8'50
126.	Kosz do łapania jastrzębi, bardzo solidnie wykonany	32'—

127.	Łapki (żelaza) na wilki, liśy, wydry, kuny i tp. w cenie 16'— do 24'—
128.	Potrząski na jastrzębie z drewnikiem . . . . . 15'—
129.	Laski myśliwskie stalowe skórzane, nadzwyczaj wygodne w cenie od . . . . . od 40'— do 55'—
130.	Krzeselka myśliwskie na trzech nóżkach, skórzane, bardzo trwale . . . . . od 18'— „ 26'—

Капкани фабрики зброї «Арма» у Львові⁶⁸.

⁶⁶ Ogłoszenia // Łowiec — 1922. — № 1. — S.11.

⁶⁷ Ogłoszenia // Łowiec — 1923. — № 11. — S.1.

jest przynętą
dla drapieżnej
zwierzyny ce-
lem złapania
tejże

„PATO“ posypuje się na pewne miejsce koło paszy lub pułapki, gdyż posiada zapach przyciągający zwierzynę nawet na kilometry, jak: lisy, kuny i inne, przeto chwytanie zapom. tego środka jest pewne.

„PATO“ nie jest żadnym chemicznym środkiem, lecz sporządzony tylko z naturalnych części — użycie nie jest również wcale szkoliwem dla skór.

„PATO“ cena 1 flaszki o zawartości $\frac{1}{3}$ litra 10 zł, 3 flaszki 25 zł — wysyłka za zal. poczt. Sposób użycia dołączony jest do każdej przesyłki.

Nadto dostarczam oryginalne łapki (potrzaski) Grell 11. B. na lisy, kuny itd. w cenie po 25 zł za sztukę. Dla odbiorców mej przynęty „PATO“ dla szkodników, liczę 1 oryginalną łapkę Grell 11. B. przy odbiorze 3 flaszek „PATO“ po 20 zł za sztukę.

Wytwórnia „PATO“ P. Tomaszek
Wodzisław — Górny Śląsk

Реклама приманки «Пато» та капканів⁶⁹.

⁶⁸ Cennik broni i przyborów myśliwskich firmy „Lwowska spółdzielnia myśliwska”: katalog. — S.25.

⁶⁹ Ogłoszenia // Łowiec — 1928. — № 3. — S.34.

Dostarcza przywiatr (przynęty)
„RAPID“ i „MAGNES“

„MAGNES“ najodpowiedniejszy środek na zakładanie placówek (nęćisk) dla wszelkich drapieżników, nie wyłączając wilka.
Wymagana ilość na jedno nęcisko 2—3 puszki.
Cena puszki 5 zł

„RAPID“ jest przywiatr i smakowitość żeru na placówki, służy także do chwytania w żelaza i upolowania drapieżnika zasadzką przy nęcisku.
Cena puszki 10 zł.

Również dostarcza się przynęty na wydry i kuny.

Polskie Przedsięb. Ochrony Łowiectwa św. Huberta
Rzędówka p. Leszczyny — Górny Śląsk

Польське підприємство охорони мисливства імені Святого Губерта пропонує засоби для приманки хижаків «Rapid» і «Magnes» за ціною 5-10 злотих. Рекомендовано використовувати для приманювання тварин до капканів⁷⁰.

**PRZYŃĘTA DLA
DZICZYNY**

Pato

$\frac{1}{3}$ ltr. wystarczającej dla 10 lisów, tchórzów, kun itd.
Przynęta przyciąga dziczyznę pierwszej nocy do pułapki. Skutek pod gwarancją. Sposób użycia przy każdej przesyłce.

$\frac{1}{3}$ ltr. butelka P A T O 10 zł, 3 butelki 25 zł
za pobraniem.

Wytwórnia P A T O, Paweł Tomaszek, Wodzisław G. Śl.
Tel. 96.

Реклама приманки для дичини (Пато) «РАТО»: Лише 330 г рідини приваблює 10 лисиць. Вартість 330 г засобу коштує 10 злотих, а 1 літра – 25 злотих⁷¹.

⁷⁰ Ogłoszenia // Łowiec – 1928. – № 21. – S.340.

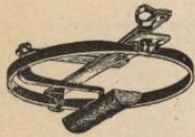
Nowości

Nr. 005a

Taki sam, lecz zastosowany z drzewkami automatycznymi, które otwierają się w momencie schwymania się jastrzębia, gołąb wtenczas może wylecieć, nie cierpiąc strachu, a przyleciawszy do domu, sygnalizuje o schwymaniau się drapieźnika
zł 46.—

Nr. 005

Nr. 011

Nr. 006

Żelazo talerzowe o pałkach okrągłych zębatych 15×17 cm. na kuny, tchórze, łaski i króliki . . . . . zł 12.50

Nr. 006

Nr. 006 a

Żelazo talerzowe o pałkach gładkich 10×15 cm. na łaski, gronostaje, tchórze . . . . . zł 9.—

Nr. 011

Żelazo słupkowe o pałkach 13×15 cm. na jastrzębie do przymocowania na słupie . . . . . zł 9.—

Nr. 012

Żelazo takie same jak powyższe, lecz z pałkami okrytymi gumą, które ochraniają nogi ptaka od zmiżdżenia 15×17
zł 10.50

Nr. 030

Nr. 028

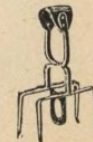
Żelazo na kreta . . . . . zł 7.50

Nr. 029

„ „ „ . . . . . zł 4.50

Nr. 030

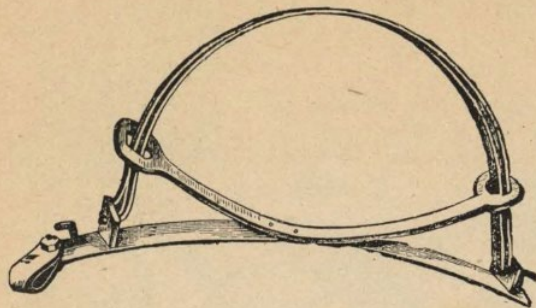
„ „ „ . . . . . zł 2.—

Nr. 029

Реклама капканів з книги «Каталог зброї Фредерика Хоппена з Катовіц».

FRYDERYK HOPPEN :: KATOWICE

Nr. 009, 010 i 009 a. Żelazo o pałkach formatu szyi łabędzia.

Nr. 015 F. Żelazo talerzowe o pałkach zębatych na łisy, długie z podwójną sprężyną, bardzo pewne żelazo . . . . . zł 32.50

Nr. 009. Żelazo większe do łapania łisów, wyder, wilków, o rozpiętości pałków 60×70 cm. zł 55.—

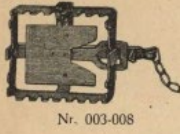
Hak do naciągania sprężyn . . . . . zł 6.50

Nr. 010. Żelazo o rozpiętości pałków 46×58 cm, wagi około 5 1/2 kg., na łisa, borsuka, wydrę zł 40.—

⁷¹ Ogłoszenia // Łowiec – 1928. – № 21. – S.340.

FRYDERYK HOPPEN :: KATOWICE

Żelaza na drapieźniki

Nr. 003-008

Nr. 003

Żelazo talerzowe o pałkach kwadratowych zębatach 17×19 cm, bardzo praktyczne żelazo na lisy, wydry, borsuki zł 17.—

Lis za przynętą (zawłoką)

Nr. 008

Żelazo talerzowe na wydry o pałkach kwadratowych i karbowanych 19×20 cm, mocniejsze żelazo . . . . . zł 18.—

Zastawianie potrzasku na wydrę

Nr. 008a

Takie samo żelazo jak powyższe, lecz z wystającymi kołcami na wydry . . . . . zł 20.—

Nr. 008b

Żelazo talerzowe jak Nr. 008 z podwójną sprężyną o pałkach kwadratowych 30×35 cm, na wilki, rysie, dziki i t. p., wagi około 4 kg . . . . . zł 45.—

Nr. 004—11

Żelazo talerzowe o pałkach okrągłych, karbowanych 20×24 cm, bardzo praktyczne żelazo na wilki, wydry i t. p. . . . . zł 23.—

Uniwersalne żelazo talerzowe

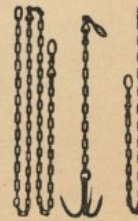
Nr. 004—11 i Nr. 004—11b

Nr. 004a

O pałkach kołczastych na wydry . . . . . zł 24.50

Nr. 004b

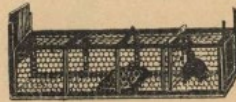
O pałkach owalnych 18×19 cm . . . . . zł 17.50

Nr. 004—11b

Żelazo talerzowe o pałkach okrągłych, karbowanych 18×19 cm, bardzo praktyczne żelazo na lisy, borsuki i t. p. . . . . zł 17.—

Cena łańcucha z kotwicą do Nr. 003	zł 4.—
" " " " " " " " " " " "	" 5.—
" " " " " " " " " " " "	" 5.—
" " " " " " " " " " " "	" 6.—
" " " " " " " " " " " "	" 4.—
" " " " " " " " " " " "	" 3.50
" " " " " " " " " " " "	" i sprężyna więcej

Nr. 020

Nr. 020

Pałapka skrzynkowa, opleciona siatką drucianą, długa 1 mtr., wysoka 25 cm, szeroka 25 cm, na kuny, tchórze, do zastosowania z przynętą . . . . . zł 48.—

Реклама капканів з книги «Каталог зброї Фредерика Хоппена з Катовіц»⁷².

У процесі гуманітарного розвитку людство визначалось з повною заборонаю застосування капканів та подібних знарядь на полюванні. Ці норми увійшли у міжнародне право, а саме: до Директиви Ради Євросоюзу від 2 квітня 1979 р., де у статті 8 визначено, що під час полювання заборонено використовувати засоби масового знищення, до яких крім капканів внесено також використання силець, живих птахів для принади, приладів, які уражають птахів електричним струмом, магнітофонів.⁷³

⁷² Frederyk Hoppen: Hurtowy sklad broni i amunicji. Katowice. – S.56.

⁷³ Stec R. Łowiectwo w prawie europejskim. Warszawa: Oficyna wydawnicza ASPRA-JR, 2008. – 330 s.

Висновок. Підсумовуючи викладене, слід відмітити, що у своєму еволюційному розвитку людство у методах полювання пройшло етапи від використання капканів, силець та інших механічних засобів для добування дичини до повної їх заборони. Головним чином капкани застосовували з метою добування хижих тварин. З розвитком науково-технічного прогресу та ширшим застосуванням вогнепальної зброї на полюванні зменшується частка застосування капканів та методів отруєння дичини з метою добування. Виявлено, що галицьке суспільство негативно ставилось до добування дичини із застосуванням капканів. Особливе несприйняття виявили мисливці, які орієнтувались не лише на м'ясо дичини, а й на мисливські трофеї, якими можна похвалитись на організованих мисливських виставках. Виготовленням капканів у Галичині займались на промисловій основі, а у мисливських часописах широко рекламували капкани та інші знаряддя для добування дичини, дозволені тогочасним законодавством.